

JUMHURIYYAR MISRA TA LARABAWA

٢٦ Ramadhan, ١٤٤٠

MA'AIKATAR ADDININ MUSULUNCI

٣١ Mayu, ٢٠١٩

(١)

RAMADHAN: WATAN BIYAYYA DA SADA ZUMUNCI DA SAMUN

RAHAMAR ALLAH

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai, wanda a cikin littafinsa mai girma yake cewa: **((Ba fuskantar wani sashe a gabãshi, ko yammaci shi ne kashin-bayan addini, ko matattara alhairi ba, matattara alhairi yana cikin abubuwa ne masu dama, wasu suna cikin rukunna ingantacciyar akida ne, wasu kuma suna cikin tushen ayyuka na gari da ibadu. Na farko shi ne: imani da Allah, da ranar tashin alkiyama, da hisabi, da abubuwan da za su biyo bayan haka a ranar alkiyama, da imani da mala'iku da littattafan da aka saukar wa Annabawa, da ma su kansu Annabawan. Na biyu shi ne: bayar da dukiya cikin jin dadin rai ga talakawa, makusanta da marayu da wadanda bukatu da rashi suka yi masu yawa, da matafiyan da guzuri ya yanke masu, ba su da abin da zai isar da su zuwa ga manufarsu, da masu rokon mutane da bukata ta tilasta masu yin haka, da kuma ciyarwa don manufar 'yanta bayi da 'yanta su ga barin bauta. Na uku: kiyaye sallah. Na hudu: fitar da zakkar da aka wajabta. Na biyar: cika alkawari a rai da dukiya. Na shida: hakuri akan cutar da za ta fada wa rai ko dukiya, ko lokacin haduwa da abokan gaba a wurin yaki. Wadanda suka hada wadannan akidu da ayyuka na alhairi su ne wadanda suka yi gaskiya cikin imaninsu, su ne wadanda suka ji tsoron kafirci da kaskanci, suka kuma nesance su)).** Ina shaida wa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya. Ina shaida cewa lallai shugabanmu, kuma Annabinmu Muhammadu, bawan Allah ne, kuma Manzonsa. Ya Ubangiji, ka yi masa salati da tsira, da albarka, shi da Alayensa da

(۲)

Sahabbansa da duk wadanda suka bi tafarkinsu da kyautatawa har zuwa ranar sakamako.

Bayan haka:

Lallai watan Ramadhan mai albarka, wata ne na yawaita biyayya da da'a, wata ne na kyaututtuka, da rahama, da suke zuwa daga Allah Madaukakin Sarki, wata ne na azumi da kiyamullaili, da sada zumunci, da soyayya, wata ne na taimakekeniya akan da'a, da tsoron Allah, wata ne da ake jarraba hakurin Musulmi, a kuma jarraba yi domin Allahnsa, da kuma irin yanda yake halarto da Allah Madaukakin Sarki a cikin al'amurransa, mai azumi yakan jure wa yunwa da kishirwa, ya kuma yi wa sha'awarsa burki, ya kuma dauki hakuri akan cutarwar da yake fuskanta, a gefe daya kuma, yana kara kusantar Ubangijinsa ta hanyar ayyukan da'a da biyayya mabambanta, irinsu: karatun Alkur'ani mai girma, da zikirin Allah, da kiyamullaili, da sadaka, da sulhu a tsakanin mutane, yakan aikata duk wani abu na alhairi da zai amfani kasa da 'yan kasa, duka wadannan suna cikin kyautatawar da suke jawo wa bawa rahamar Ubangiji Allah mai girma da daukaka, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Lallai rahamar Allah tana kusa da masu kyautatawa))**, Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Lallai wannan alhairin taskoki ne, kuma wadannan taskoki suna da mabudai, madalla da bawan da Allah ya sanya ya zamo mabudin alhairi, makullin sharri.. Bone ya tabbata ga bawan da Allah ya sanya ya zamo makullin alhairi, mabudin sharri).**

Lallai watan Ramadhan mai albarka, wani farfajiya ne na gasa wajen ayyukan alhairi da biyayya, inda bayi suke gasa da tsarkakan ayyukansu, wajen kara samun kusanci da Allah

(۳)

Mabuwayin Sarki, haka Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) yake kasancewa a duk sanda watan Ramadhan ya kama, an ruwaito Hadisi daga Sayyiduna Abdullahi Bn Abbas (Allah ya kara yarda da su) ya ce: **Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) yafi kowa kyauta, kuma kyautarsa a watan Ramadhan yafi na kowane wata, a lokacin da Mala'ika Jibril yake haduwa da shi, kuma yana haduwa da shi ne a dukan dararen watan Ramadhan suna darasin Alkur'ani, wallahi Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) yafi sakakkiyar iska yawan kyauta).**

Ramadhan fage ne mai fadi na gabatar da ayyukan biyayya, musamman ciyar da abinci, da yake sifa ce daga cikin sifofin wannan wata mai karamci, kai ma sifa ce cikin sifofin addininmu mai girma, Sayyiduna Abdullahi Bn Salam (Allah ya kara yarda da shi) yana cewa: lokacin da Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya zo Madina, mutane sun yi cincirundo sun tafi wurinsa, ni ma ina cikin wadanda suka yi cincirundon, lokacin da na ga fuskarsa na san cewa lallai wannan ba fuskar makaryaci ba ne, na ji shi yana cewa: **(Ya ku mutane, ku ciyar da abinci, ku kuma yada sallama, ku kuma sada zumunci, ku kuma yi salah a lokacin da mutane suke barci, sai ku shiga aljanna cikin aminci);** wannan magana ta Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ta kunshi dabi'u guda hudu, uku daga cikinsu suna da dangantaka ne da alakar da take tsakanin mutane; wadanda su ne: ciyar da abinci, da yada sallama, da sadar da zumunci, na hudun kuma yana da jibi ne da dangantakar da take tsakanin bawa da Ubangijinsa; wato salah cikin dare a lokacin da mutane suke barci, haka ma wani mutum ya tambayi Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) akan: wane aiki ne ya fi alhairi a Musulunci? Sai ya ce: **(Ka ciyar da abinci, ka**

(£)

kuma yi sallama ga wadanda ka sani da wadanda ba ka sani ba).

Ya kamata mutum kada ya raina, ko wulakanta duk wani aikin alhairi, domin bai da masaniya akan wane aiki ne Allah Madaukakin sarki zai amsa daga gare shi, Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Kada ka kuskura ka raina wani abu daga cikin ayyukan alhairi, kai ko da ka taimaka da bakin igiya ne, kai ko da hancin takalmi ne, kai ko da ka zuba ruwan gugarka ne a kwaryar mai neman ruwan sha, kai ko da ka kawar da wani abu ne da yake cutarwa daga barin kan hanyar mutane, kai ko da ka hadu da dan uwanka ne kana fara'a, kai ko da ka hadu da dan uwanka ne ka yi masa sallama, kai ko da ka debe wa mutanen da suke cikin damuwa kewa ne a bayan kasa, idan wani ya zage ka da wani abu da ya sani a tare da kai, wanda kai ma ka san irin haka a tare da shi, to kai kada ka zage shi, sai ka sami ladansa, shi kuma ya dauki zunubinsa, duk abin da kunnenka ya ji dadin sauraronsa, to ka yi aiki da shi, haka ma duk abin da kunnenka ba su ji dadin sauraronsa ba, to ka nesance shi), haka ma (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Wajibi ne kowane Musulmi ya yi sadaka),** sai aka ce: Idan bai sami abin da zai yi sadakar ba fa? Sai ya ce: **(Ya yi aiki da hannunsa ya sami abin da zai amfani kansa, sannan kuma ya yi sadaka),** sai aka ce: idan bai da ikon yin aikin fa? Sai ya ce: **(Ya taimaka wa wanda bukata ta tilasta masa),** aka ce: idan bai yi ba fa? Sai ya ce: **(Ya bayar da umurnin aikata alhairi da adalci),** aka ce: idan bai iya yin hakan ba fa? Sai ya ce: **(Ya kame ga barin aikata sharri, domin hakan ma sadaka ne a gare shi).****

Anan muna kara tabbatar da cewa: kalmar "biyayya" ta game dukan dabi'un alhairi, da duk wani aiki da yake yardar da Allah

(e)

Madaukakin Sarki, yake kuma amfanar mutane, abin da kuma ya tattara duka wadannan shi ne “kyawawan dabi’u”; saboda haka ne Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Biyayya ita ce: kyawawan dabi’u)**, haka ma cika alkawari, da yaba kyauta ga wadanda suka yi, dabi’a ce mai asali da babu masu sifantuwa da ita sai masu hankali da nagarta, Allah ya kara rahama ga wanda yake cewa:

“Lallai cika alkawari ga mutum mai karamci wajibi ne, a koda yausha zargi yana tattare da wanda yake karya alkawari.. a koda yausha mutum mai karamci yakan yi adalci ga dukan wadanda yake rayuwa da su, shi kuwa la’ananne a koda yausha nesa da adalci yake”.

Wani ma yana cewa:

“Lallai a duk sanda mutane masu karamci suka sami wadata, nan take suke tunawa da wadanda suka yi cudanya da su a lokacin kunci”.

A cikin manyan dabi’un biyayya akwai: **sadar da zumunci tsakanin ‘yan uwa da makusanta da makwabta, da ma mutane baki daya**, hakan babban hanya ne na tabbatar da soyayya, da kyakkyawar dangantaka, da yada dabi’ar tausayi a tsakanin daukacin mutane, lallai husuma, da masu husuma ba su da wuri a cikin farfajiyar watan Ramadhan, tun da dai watan Ramadhan wata ne na sadarwa, a jeren farko na abubuwan da za a sadar kuwa akwai abubuwa guda biyu: **sadar da zumunci**, lallai Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya bayyana matsayin haka a Hadisi

(٦)

Kudsiy da ya ruwaito daga Ubangijinsa mai girma da daukaka da yake cewa: **(Ni ne Allah, ni ne kuma Arrahman, na halicci mahaifa, na kuma samo mata suna daga cikin sunaye na, duk wanda ya sadar da ita, zan sadar da shi da rahama, wanda kuma duk ya yanke ta zan yanke shi ga barin rahama), sannan Annabinmu ya ce: (In kuna so, ku karanta maganar Allah Madaukakin Sarki da yake cewa: ((Ya ku munãfukai, da ma me ake jira daga gare ku a lokacin da kuka kawar da kawunanku ga barin yi wa Allah biyayya banda yin barna a bayan kasa, da yayyanke zumunta? Wadannan su ne wadanda Allah ya nesanta su ga barin rahamarsa, sai ya kurumtar da su ga barin jin gaskiya, ya kuma makantar da idanuwersu ga barin ganin hanyar shiriya. Shin sun makance ne ba sa fahimtar shiryatarwa ta Alkur'ãni Mai girma!, A'a, a zukatansu dai ne akwai abin da yake katange su ga barin yin tunani na lura a cikinsa)), Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: (Ana bijiro da ayyuka a kowace ranakun Litini da Alhamis, a cikin wadannan kwanaki guda biyu, sai Allah ya gafarta wa duk mutumin da bai hada da Allah da wani a wajen bauta ba, banda wanda akwai husuma da gaba tsakaninsa da dan uwansa, sai a ce: ku kyale wadannan biyun har sai sun yi sulhu a tsakaninsu).**

Lallai Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya sanya sada zumunci a cikin ginshikan imanin da ya yi kira zuwa gare su (Sallallahu alaiHi wa sallam) tun farkon aiko shi a matsayin Annabi, an ruwaito Hadisi daga Sayyiduna Amru Bn Abasat, ya ce: Na shiga wurin Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) –yana nufin a farko farkon Annabta-, sai na ce masa: kai wane ne? Sai ya ce: **(Ni Annabin Allah ne),** sai na ce: mene ake nufi da

(Y)

Annabin Allah? Sai ya ce: **(Dan sakon Allah)**, sai na ce: (Allah ne ya aiko ka? Sai ya ce: **(Na'am haka ne)**, sai na ce: da mene ya aiko ka? Sai ya ce: **(A kadaita Allah kada a hada shi da kowa wajen bauta, a kuma karya gumaka, a sadar da zumunci)**, haka (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya kuma sanya zumunci ya zamo alama cikin alamomin imani, a inda yake cewa: **(Duk wanda ya yi imani da Allah da ranar lahira, to ya sadar da zumuncinsa)**, haka ma Allah Madaukakin Sarki ya tabbatar da haka a inda yake cewa: **((Mazumunta su ne suka fi cancanta da juna a cikin littafin Allah))**.

Daya bangaren na sadarwar kuwa shi ne: **sada zumunci da duk wadanda kake rayuwa da su**, kada ka yarda ka yanke zumunci da kowa, Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Sam bai halatta mutum ya kaurace wa dan uwansa sama da darare uku ba, ta yanda za su hadu: wannan ya kawar da kansa, dayan ma ya kawar da kansa, wanda ya fi alhairi a cikinsu shi ne wanda ya fara yin sallama)**, ma'anar "farawa da sallama" ba wai ta takaita ne da fara yin sallama idan sun hadu a hanya kawai ba, ma'anar ita ce sallama da dukan ma'anonin da take dauke da su, ya zamo sallama ce ta hakika, ba wai ta je ka na yi ka ba, ba sallama da harshe, kiyayya a zuciya ba, a'a, sallama da zuci, da sallama tare da abokai, da 'yan uwa da makwabta, da abokan aiki, da na sana'a, da mutane, da dabbobi, kai har da ma abubuwa marasa rai, da dukan halittu, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Ya ku wadanda kuka yi imani da Allah, ku zamo masu son zaman lafiya tsakaninku da juna baki daya, kada ku tayar da kabilancin zamanin jahiliyya da makamantan haka, na abubuwan da suke zama sanadiyyar rikici da sabani a tsakanin ku, kada ku bi hanyar shaidan wanda**

(A)

take tunkuda ku zuwa ga rabuwar kawuna, lallai shi makiyinku ne mai kuma bayyanar da gaba)).

Wannan kenan, ina nema wa kai na da ku gafara daga Allah Madaukakin Sarki.

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai, Ina shaida wa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya. Ina shaida cewa lallai shugabanmu, kuma Annabinmu Muhammadu, bawan Allah ne, kuma Manzonsa. Ya Ubangiji, ka yi masa salati da tsira, da albarka, shi da Alayensa da Sahabbansa da duk wadanda suka bi tafarkinsu da kyautatawa har zuwa ranar sakamako.

Ya ‘yan uwa Musulmai:

Lallai hikimar Allah Ubangiji mai girma da daukaka ta hukunta sanya kwanaki goma na karshe a watan Ramadhan su zamo dama ne ga mai kyautatawa na ya kara yawaita ayyukan alhairi, haka ma dama ce ga wanda ya takaita a baya; domin ya cike nakasun da ya kubuce masa, kwanaki ne da suke cike da rahama da kyaututtukan Allah Ubangiji, da yake bai wa bayinsa, ya kamata kowane Musulmi ya bijiro da kansa zuwa ga wannan rahama ta Allah Madaukakin Sarki, Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Lallai Ubangijinku yana da wasu kamfata da yake yi a cikin wasu ranaku na shekara, saboda haka ku bijiro da kawunanku zuwa gare su, ta yiwu idan wannan kamfata ta sami daya daga cikinku ya zamo ba zai taba yin asara ba har abada);** saboda haka ne Annabi (Sallallahu

(9)

alaiHi wa sallam) ya kebance wadanan kwanaki da karin ibadu da yi wa Allah biyayya, da kuma kara kusanci da shi mai girma da daukaka.

A cikin abubuwan da ya kamata mu mayar da hankali a kansu wajen raya kwanaki goman karshe na watan Ramadhan akwai: **Himma wajen raya dare**, muna masu koyi da Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam), domin (Sallallahu alaiHi wa sallam) yakan kara kokari a cikin kwanaki goman karshe na Ramadhan da bai yin irin wannan kokarin a wasunsu, an ruwaito Hadisi daga Sayyida A'ishat (Allah ya kara yarda da ita) ta ce: **(Idan goman karshe ya shigo, Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) yakan zage- dantse, ya raya dare, ya kuma tashi iyalansa)**, haka ma a wata ruwayar tana cewa: **(Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) yakan hada tsakanin sallah da barci a cikin kwanakin ashirin da suke yi saura a cikin Ramadhan, amma idan kwanaki goma suka rage sai ya zage-dantse ya daura damara).**

Lallai Allah Madaukakin Sarki ya kebance darare goma na karshen watan Ramadhan da wani dare mafi girma da falala, wato **"Lailatul- Kadri"**; Allah ya yi haka ne domin ya karrama al'ummar masoyinsa (Sallallahu alaiHi wa sallam), an ruwaito Hadisi daga Mujahid (Allah ya kara yarda da shi) cewa: Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ambaci wani mutum daga Bani Isra'ila da ya dauki makami domin daukaka addinin Allah har na tsawon watanni dubu, sai ya ce: sai mutane suka yi mamakin haka, ya ce: Sai Allah Madaukakin Sarki ya saukar da: **((Mu kam mun saukar da Alkur'āni ne a wani dare mai daraja da girma. Kai dai ba ka san dare mai daraja da girma ba ne!. Ai wannan daren mai daraja da girma, matsayinsa da darajarsa ya zarce**

(10)

watanni dubu, saboda Allah ya ke bance shi da saukar da Alkur'āni Mai girma!. Mala'iku, har da Jibrilu (Alaihimus-Salam) suna sauka kasa a cikinsa da izinin Allah, saboda dukanin wani umurni.. Wannan dare aminci ne ga barin duk wani abu mai cutarwa, har zuwa lokacin fitowar alfijiri)), yin ibada a cikin wannan daren da ikhlasi ya fi yin jahadi wajen daukaka kalmar Allah har na tsawon watanni dubu.

Lallai Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya bayyana cewa tsayuwar wannan dare, babban sanadi ne na gafarta zunubai, a inda (Sallallahu alaiHi wa sallam) yake cewa: **(Wanda duk ya raya daren Lailatul Kadri cikin imani, da neman lada a wurin Allah, to za a gafarta masa zunubansa da suka gabata)**, saboda haka ya kamata kowane Musulmi ya dage wajen raya wannan dare mai daraja, yana mai neman samun kusanci da Allah Madaukakin sarki, yana kuma kwadayin samun gafara daga gare shi, Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya zaburar da mu akan mu nemi wannan dare a cikin mara na goman karshe (ashirin da daya, da ashirin da uku, da ashirin da biyar, da ashirin da bakwai, da ashirin da tara), saboda yawan baiwa, da kyaututtuka, gami da karamcin Ubangiji da suke cikinsa, Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Ku nemi lailatul Kadri a cikin mara na goman karshen watan Ramadhan)**, a wata ruwayar kuma ya ce: **(Ku nemi shi a goman karshe na Ramadhan –yana nufin lailatul Kadri- ana fatan ya zamo daren ashirin da tara, ana fatansa a daren ashirin da bakwai, ana fatansa a daren ashirin da biyar).**

A cikin muhimman ayyuka na gari a cikin wadannan kwanakin akwai: **fitar da Zakkar - kono "Zakkatul Fidri"**, wanda aikinta shi ne tsarkake mai azumi, da kuma toshe uwar hanjin talakawa da

(11)

miskinai, an ruwaito Hadisi daga Abdullahi Bn Abbas (Allah ya kara yarda da su) ya ce: **(Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya farlanta zakkar kono ne domin ta tsarkake mai azumi daga barin yasassun zantuka, da na batsa da ya yi, hakan kuma ya zamo hanya ta ciyar da miskinai, wanda ya fitar da ita kafin sallah, to ya bayar da zakkarsa an kuma karba, wanda kuma ya bayar bayan sallah, to sadaka kawai ya yi).**

Haka ma a cikin akwai kara himma wajen yawaita addu'a: Duk da cewar watan Ramadhan gaba dayansa wata ne na amsar addu'a, sai dai an fi fatan amsar addu'o'i a kwanaki goman karshe na cikinsa, an ruwaito Hadisi daga Ummul- muminina A'isha (Allah ya kara yarda da ita) ta ce: Na ce: ya Manzon Allah, idan Allah ya sanya na san cewa ga daren lailatul Kadri, mai zan roka? Sai ya ce: **(Ki ce: Ya Ubangiji lallai kai mai yawan yafiya da karamci ne, kana kuma son yafiya, ina rokonka ka yafe mini).**

Lallai ya kamata mu mayar da hankali wajen ribatar wadannan kwanaki masu falala, da wannan dare na lailatul Kadri mai albarka da yawaita zikiri, da addu'o'i, da karatun Alkur'ani mai girma, da kara himma cikin duk wani abu da zai kara kusanta mu da Allah Madaukakin Sarki, saboda kada mu tsinci kawunanmu cikin wadanda aka haramta masu alhairan wadannan kwanaki masu albarka, lallai duk wanda aka haramta masa rahama a wannan dare, to kuwa lallai ya yi cikakkiyar asara, Annabinmu (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Allah yana da wani dare a cikin da ya zarce watanni dubu alhairi, duk wanda aka haramta masa alhairansa, to kuwa lallai ya yi cikakkiyar asara..).**

(۱۲)

**Ya Ubangiji, lallai kai mai yawan yafiya da karamci ne, kana
kuma son yafi, ina rokonka ka yafe mana.**